

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O'RTA MAXSUS
TA'LIM VAZIRLIGI

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
INNOVATSION
RIVOJLANISH VAZIRLIGI

IQTIDORLI TALABALAR, MAGISTRANTLAR, TAYANCH
DOKTORANTLAR VA DOKTORANTLARNING

TAFAKKUR VA TALQIN

MAVZUSIDARESPUBLIKA
MIQYOSIDAGI ILMIY-AMALIY
ANJUMAN TO'PLAMI

Бухоро-2021

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OY VA O‘RTA
MAXSUS TA‘LIM VAZIRLIGI
BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI
MAGISTRATURA BO‘LIMI**

**IQTIDORLI TALABALAR, MAGISTRANTLAR, TAYANCH
DOKTORANTLAR VA DOKTORANTLARNING**

TAFAKKUR VA TALQIN

mavzusida

**Respublika miqyosidagi ilmiy-amaliy
anjuman to‘plami**

2021 yil, 27-may

ижодий ишнинг ўқув топшириқлари тизимидаги ўрнини аниқлай олмаслик, тил таълими шароитида ноижодий ва ижодий ишларни оптимал кўшиб ўтказиш методикасини тушунмаслик, танланган ўқув топшириқларининг ўқув материални ўзлаштириш логикасига мос келмаслиги.

3-гурух: она тили таълими мазмунини таълим жараёни хусусиятларига мувофиқлаштиришга оид қийинчиликлар. Бундай педагогик, методик қийинчиликлар сирасига ўқув ишларининг дарс тури, дарс босқичларига мос келмаслиги, таълимга татбиқ қилинган ўқув топшириқларининг барча функцияларини комплекс амалга ошира олмаслик, ижодий топшириқларни бажаришда ўқитувчиларнинг ёш, индивидуал хусусиятлари, реал ўқув имкониятларини аниқ ўрганмаслик, таълим жараёнининг барча босқич, даврларида ижодий топшириқлардан унумли фойдаланмаслик каби ҳолатларни ўз ичига олади.

4-гурух: таълим натижаларини объектив қайд этиш ва баҳолашга доир қийинчиликлар. Бундай қийинчиликлар қаторига таълимдан кутилган натижани назорат қилишга оид мақсадлар тизими методик жиҳатдан ишлаб чиқилмаганлиги, таълим натижаларини қайд этишда анъанавий ва янги усуллар (рейтинг назорати, тест синов)идан фойдаланиш йўллари ўзбек мактаблари тажрибасида ўрганилмаганлиги кабилар киради.

Бир гуруҳда анъанавий методика асосида, иккинчисида она тили таълимида ўқувчиларнинг ижодий фаолиятини лойиҳалаштириш воситасидан фойдаланиб дарс ўтиб, келгуси дарсда ўқувчиларнинг олдинги дарс бўйича олган билимлари текширилганда тажриба гуруҳи ўқувчиларининг ўзлаштириш даражаси юқори бўлганлиги аниқланди. Кузатишлар, назорат ишларининг натижалари, ўқитувчи ва ўқувчилар билан ўтказилган суҳбатлар натижасида она тили дарсларини педагогик ва методик жиҳатдан асосланган лойиҳалар замирида ташкил қилганда ўқувчилар билим савиясини ошириш мумкин деган фикрга келдик.

Адабиётлар:

1. Розиков О.Р. Ўзбек тилидан дарс типлари. Тошкент, “Ўқитувчи”. 1976. 123 б.
2. Саидахмедов Н., Очилов А. Янги педагогик технология моҳияти ва замонавий лойиҳаси. –Т.: 1999. -55 б.

**LOYIHALASH – TA'LIM BERISHNING MUHIM
SHARTLARDAN BIRI**

F.B. Ne'matova

BuxDu 2-bosqich magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich ta'limni loyihalashdagi muammo va to'siqlar hamda ularning yechimlari xususida so'z boradi.

Kalit so'zlar: ta'lim faoliyati, boshlang'ich maktab yoshidagi bolalar, loyihalash, didaktik loyihalash

O'zbekiston Respublikasida shakllangan uzluksiz ta'lim tizimi barkamol shaxs va malakali mutaxassisni tayyorlash jarayonining samarali tashkil etilishini ta'minlashga xizmat qiladi. Uzluksiz ta'lim tizimi doirasida faoliyat olib boruvchi ta'lim muassasalari ilg'or, demokratik hamda insonparvar g'oyalarga tayangan, hamda yangicha mazmunga ega bo'lgan ta'lim jarayonini tashkil etishda muhim o'rin tutadi. Uzluksiz ta'lim tizimini shakllantirish, shuningdek, ta'lim mazmunini yangilash ta'lim sohasida olib borilayotgan islohotlarning bosh g'oyasi sanaladi. Iqtisodiy, ma'naviy hayotda, xalqning turmush tarzi, ongida yuz bergan o'zgarish, yangiliklarni yoshlarni hayotga, ishlab chiqarishga tayyorlash amaliyoti aks ettirish xalq ta'limining bosh vazifasi bo'lib qoldi.

Qator o'zgarish va yangiliklarga qaramasdan, hali didaktika sohasida atroflicha tadqiq qilinmagan muammolar ham ancha topiladi. Ana shunday dolzarb muammolardan biri - ta'limni ilmiy asosda loyihalash masalasidir. Bu

muammoning haligacha «ochiq qo'riq» holida qolib ketayotganligini uning o'ta murakkabligi bilan izohlash mumkin, xolos.

Maktab hayotiga kirib kelgan mutaxassis olim, o'qituvchilarning pedagogik fikrlashidan asta-sekin o'rin olayotgan pedagogik texnologiya muammolaridan biri ta'limni optimal loyihalash masalasidir. Umuman olganda loyihalash nima, ta'lim jarayonini loyihalash qanday amalga oshiriladi va aslida loyihalash tushunchasi qanday kirib kelgan degan savollarga oydinlik kiritib olsak. Ijtimoiy tajriba- didaktik loyiha manbai, desak adashmagan bo'lamiz. Bunga misol, o'tgan XX asrning keyingi 30 yili mobaynida mashhur didakt olimlar M.N.Skatkin, V.V.Kraevskiy rahbarligida ma'lumot mazmuniga pedagogik ishlov berish va didaktik loyihalarni tayyorlash nazariyasi hamda amaliyotida yangi yo'nalish asoslangan edi. Unda ijtimoiy tajriba mohiyatini tahlil qilib, didaktik loyihalarni yaratish g'oyasi ishlab chiqildi.

Didaktik loyihalash turlarining har biri murakkab qurilishga ega. Masalan, tabiat, jamiyat va ong hodisalariga munosabatni tarbiyalash jarayonini olaylik. Munosabat ijtimoiy tajribaning yetakchi komponentlaridan biridir. Atrof-muhitga, kishining o'zi va o'zgalarga, ishlab chiqarish qurollari hamda vositalariga, ong hodisalariga, iqtisodiyotga, bilish va tafakkurga munosabatlarni shakllantirish didaktik loyihalarda hisobga olinadi. Ijtimoiy tajribaning mazmuni – bilim, ko'nikma, malaka, ijodiy faoliyat tajribasi va munosabatlarni loyihalash – bu tabiat, jamiyat va ong hodisalarini ma'lumot mazmunida aks ettirishdir. Fan mutaxassislari ta'lim konsepsiyalari, dastur va darsliklarni tuzishda loyihalash faoliyatini amalga oshirishadi. O'qituvchilar yillik, choraklik, haftalik reja tuzish, dars konspektini tayyorlashda o'quv materialini mazmuniga pedagogik ishlov berib, ta'lim loyihasini shakllantiradi. Sinf o'quvchilarining yoshi, real bilish imkoniyatlari, zarur o'rinlarda ularning individual xususiyatlari o'rganilib, turli didaktik loyihalar asoslanadi.

Ta'limni pedagogik loyihalashda pedagogik vazifaning yaxlit holda mazmunan, tashkiliy-metodik, moddiy-texnik hamda ijtimoiy-psixologik,

jihtadan hal etilishini ta'minlash talab etiladi. Loyihalash pedagogik jarayonni tashkil etish va uning muvaffaqiyatli kechishini ta'minlovchi muhim shartlaridan biridir. Pedagogik jarayonni loyihalashda:

- pedagogik faoliyat mazmunini tahlil qilish;
- natijalarni oldindan ko'ra bilish;
- rejalashtirilgan faoliyatni amalga oshirish loyihasini yaratish kabi vazifalar bajariladi.

Uzluksiz ta'lim tizimini takomillashtirish maqsadida amalga oshirilayotgan islohotlarning asosiy yo'nalishlaridan biri ta'lim jarayonini texnologiyalashtirishdan iboratligi ta'kidlab o'tildi. Ushbu jarayonning samaradorligini ta'minlashda quyidagi shartlarning bajarilishi muhim ahamiyatga ega: zamonaviy sharoitda ta'lim jarayonini loyihalashtirish uni loyihalashga nisbatan yangicha yondashuv, ya'ni ta'lim jarayonini texnologik strukturasiga muvofiq yoritish zaruratini taqozo etadi. O'qituvchi kasbiy faoliyatini tashkil etishda ta'lim jarayonini loyihalash alohida ahamiyatga ega. Har bir o'quv kursini o'rganish alohida mavzu va bo'limlarni loyihalash asosida amalga oshiriladi. Pedagogik amaliyot mohiyatini tahlil etish natijasida ta'lim jarayonini loyihalashning bir necha qonuniyatlari ajratildi. Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida ta'lim jarayonini loyihalash ikki darajada:

a) o'qituvchi faoliyati darajasida (ta'lim jarayonining alohida qismlarini loyihalash);

b) ta'lim menejeri faoliyati darajasida (ta'lim jarayonini yaxlit loyihalash) amalga oshiriladi. Ushbu tarkibiy qismlarning dastlabki to'rttasi o'qituvchi faoliyati va uning boshqaruvi, beshinchisi esa bevosita o'qituvchi va maktab ma'muriyati boshqaruvini ifodalaydi. Ta'lim jarayonini loyihalash doirasida o'quvchilar faoliyatini nazorat qilish muhim o'rin tutadi. Shu bois nazorat jarayonini loyihalash ham o'qituvchidan alohida malakali yondoshuvni talab etadi. Loyihalash pedagogik faoliyatning murakkab ko'rinishi bo'lib, uni amalga oshirishda ta'lim jarayonining muhim qonuniyatlari inobatga olinishi zarur.